

ELS SENYORS DE SANTA COLOMA

per Josep M. Carreras Tarragó

PRESENTACIÓ

L'objectiu inicial d'aquest treball no era altre que presentar una sistematització cronològica dels senyors de Santa Coloma a partir de les dades que apareixen en les publicacions d'història de la vila i dels seus senyors. És coneguda la dificultat de situar molts personatges de la nissaga dels Queralt en el seu context històric. Són freqüents les repeticions de noms (Pere, Dalmau, Guerau...) i calia, abans que res, establir la identitat de cadascú.

Aquesta tasca -que semblava senzilla, ja que no es tractava pròpiament d'una investigació- ha resultat força més complexa que no havia imaginat. No sempre és provada l'existència d'alguns senyors de la vila en temps reculats, fet que ha generat en algun cas una doble numeració. Per posar-ne l'exemple més característic, per a Mn. Segura i altres autors contemporanis, el bell sarcòfag de Bell.lloc correspon a Pere VI, mentre que els autors més moderns identifiquen el mateix personatge amb Pere V. La causa és la possible existència d'un Pere (IV) de Queralt a principis del segle XIV, que no és provada documentalment i, per tant, no és recollida pels historiadors moderns.

Naturalment, no és l'objecte d'aquest treball fer una investigació de l'assumpte i, per tant, com aquests autors, he adoptat el criteri de basar les afirmacions en la documentació existent. El mateix he fet també en el cas de discrepàncies en les dates relatives a la vida o període de govern dels senyors de Santa Coloma. He suposat congruent que els estudis més recents han tingut accés a un volum més gran de documentació i, per tant, mereixen més fiabilitat. Amb tot, no és la meua intenció entrar en polèmica sobre el tema de les dates, ja que m'he basat exclusivament en els treballs publicats i seria gairebé impossible comprovar-les directament a partir de l'abundantíssima (i molt dispersa) documentació existent sobre els Queralt.

He cregut necessari, d'altra banda, donar una breu referència biogràfica dels senyors de Santa Coloma, situant-los, sempre que ha estat possible, en el marc més ampli de la història de Catalunya, en la qual molts d'ells varen tenir-hi un paper destacat i a voltes poc conegut. Aquesta pretensió ha estat relativament fàcil per al període de l'Edat Mitjana, però s'ha fet extraordinàriament difícil a partir del segle XVII, concretament després de la Guerra dels Segadors. Queda per fer, doncs, l'estudi de la seva actuació política posterior, especialment en el segle XVIII i fins a l'anul·lació dels senyorius per les Corts de Cadis. Seria interessant conèixer, per exemple, la seva adscripció austriacista o felipista en la Guerra de Successió i si tingueren algun paper destacat en la política catalana després del Decret de Nova Planta. Fins ara, només podem constatar la seva progressiva integració en l'alta noblesa castellana, de la qual formaren part com a "Grandes de España". L'estudi modern de la família Queralt suposa una investigació documental i arxivística que caldrà fer algun dia.

Per tot això, sóc conscient que és possible que hi hagi llacunes o rectificacions a fer en el present treball a mesura que es disposi de noves dades. El mateix Armand de Fluvià constata a *Els castells catalans*, en el capítol dedicat al de Santa Coloma, la dificultat d'establir amb precisió la genealogia dels Queralt. Malgrat les investigacions posteriors i les aportacions del mateix autor a la *Gran Enciclopèdia Catalana* i els estudis d'Albert Benet referents a la branca Gurb-Queralt, queden encara moltes incògnites per aclarir.

Malgrat aquests inconvenients, m'he decidit a publicar aquest treball com una primera sistematització a partir de la qual puguin establir-se les modificacions que calgui fins aconseguir el coneixement més concret possible de la família Queralt. M'ha mogut també l'esperança que pugui ser una eina útil i clarificadora per a tots aquells que s'interessen per la història de la nostra vila

CRONOLOGIA

- 976 **Guitard** (o Udalard; llat: Witardo), vescomte de Barcelona, compra el castell i la baronia de Queralt al comte Borrell i la seva esposa Letgarda, que diuen posseir-les per conquesta del seu avi Guifré.
- 987-1000 **Geribert**, vescomte de Barcelona.
- 1000-1075 **Guillem Bernat de Gurb-Queralt**, fill de Bernat Sendred de Gurb i la seva esposa Quixol. El 1066 prestà jurament de vassallatge a Ramon Berenguer I "el Vell". Es declarà contrari de Berenguer Ramon II "el Fratricida", fet que li costà la desposseïció del castell de Font-rubí. Segons Mn. Pladevall, "la família dels Queralt és la mateixa família dels *vicaris* del castell de Gurb, prop la ciutat de Vic, que en passar a posseir el castell de Queralt, a la frontera de la Marca, varen substituir paulatinament un cognom per l'altre" (Citat per P. Català, *Els castells catalans*, vol IV, p. 303).
Casat amb Ermessenda, és un dels nobles que assistiren a la compiació dels *Usatges*.
- 1075-1100 **Bernat Guillem de Queralt**, casat amb Teresa.
Gran amic i valedor de Ramon Berenguer II "Cap d'Estopes", el 1084 pactà amb Ramon Folc de Cardona fer la guerra contra tots els que havien participat en la seva mort. El gran nombre d'adhesions a aquesta aliança comportà una forta oposició al "Fratricida" Berenguer Ramon fins als acords de 1086. Però Bernat Guillem no s'hi avingué fins al cap de tres anys; llavors passà a formar part del consell del comte i recuperà el castell de Font-rubí, que havia estat confiscat al seu pare.

- 1100-1113 **Berenguer Guillem de Queralt**, casat probablement amb Analquis o Azalquis de Timor.
- 1113-1120 **Analquis**, vídua de l'anterior.
- 1120-1140 **Berenguer de Queralt**. El 1121 rendí homenatge a Ramon Berenguer III per deu castells, fet que el convertia en un dels súbdits més poderosos dels comtes de Barcelona. A la mort de Ramon Berenguer III, va ser un dels marmessors i conseller de Ramon Berenguer IV.
- 1140-1167 **Pere I de Queralt**. Castlà de Queralt, Santa Coloma, Montclar, Conesa, L'Espluga i Montblanc. Senyor del Codony, La Goda i Fiol. Va participar en les últimes campanyes contra els sarraïns prenent part en el setge i assalt de Siurana el 1153. El 1157 va peregrinar a Terra Santa i, en tornar, va fer testament de tots els seus béns (1166) per entrar a professar en el monestir de Poblet. Deixà el castell de Santa Coloma al seu nebot Gombau d'Oluja, malgrat tenir una filla, Ermessenda de Queralt.
- 1167-1192 **Gombau d'Oluja**. Castlà de Queralt, Santa Coloma, Montclar, Conesa, L'Espluga, i Montblanc, senyor d'Oluja i Llorac. Com la seva família, afavoridor de l'Orde dels Templers. Els donà Vallfogona de Riucorb el 1190 i el castell i la vila de Santa Coloma el 29 de novembre de 1192. Més aviat sembla una cessió, ja que el 31 de desembre de 1196 cedeix en hipoteca, novament a l'Orde del Temple, les rendes del castell i de la vila de Santa Coloma. Casat amb Ermengarda.
- 1192-1215 **Orde dels Templers**.
- 1215-1230 **Arnau de Timor** (o de Queralt). Castlà i senyor de Queralt, Timor, Santa Coloma, Rauric, Figuerola, Sant Antolí, Montlleó, Rocafort, Olivella, Pallerols, Ondara i Rubinat. Fill de Guillem de Timor, germà de Gombau d'Oluja i nét de Pere I de Queralt. Casat amb Ramona. El 1210 figura entre els signants de les efímeres esposalles de Jaume I amb Aurembiaix d'Urgell. Durant les lluites de la minoritat del rei, s'alià amb el bàndol dels Cardona i hagué de lliurar el seu fill Pere com ostatge per garantir els acords amb el bàndol dels Montcada el 1226. Recuperà la baronia de Queralt, cedida als Templers.

* D'aquesta època -segons Mn. Segura- en provindria la institució del mercat els dilluns, per privilegi reial del 1222. Sembla, també, que es començà a bastir el convent de Santa Maria de Bell-lloc.

1230-1275 **Pere II de Queralt ("Cor de Roure")** Dit també Pere de Timor. Senyor de Queralt, Santa Coloma, Aguiló, Almenara, Colomers, Figuerola, Rocafort, Montlleó, Rauric i Sant Antolí. Casat amb Berenguera de Cervelló, filla dels barons de La Llacuna. Durant la minoritat de Jaume I fou aliat, amb el seu pare, dels Cardona i fou un dels ostatsges cedits en garantia dels acords. Més tard acompanyà Jaume I a les conquestes de Mallorca, València i Múrcia. El 1230 rebé en herència per testament els castells de Santa Coloma, Rauric i Figuerola. El 1269 participà en una croada a Terra Santa, que fracassà a causa del mal temps.

"El 1275 assistí a les frustrades Corts de Lleida i fou nomenat membre del consell de jutges que havia de dirimir les eventuals diferències entre Jaume I i la noblesa catalana" (Albertí, IV, 15).

Segons la llegenda, fou fet presoner pels sarraïns i guanyà la llibertat lluitant contra un lleó. D'aquí en provindria el significat de l'escut d'armes dels Queralt: un lleó rampant amb un punyal clavat al pit.

**En aquesta època el topònim de Santa Coloma no era encara "de Queralt", sinó "de la Marca" (de Zamarca, 1270; de Marcha, 1279; de Marca, 1280) tot i que feia més de cent anys que el territori no era frontera de reconquesta.*

1275-1285-6? **Pere III de Queralt i de Cervelló.** Senyor de Queralt, Santa Coloma, Rocafort, Timor, Aguiló i Montargull. Casat amb Margelina d'Anglesola. Almirall de l'esquadra catalana i gran amic del rei Pere II "el Gran". Assistí a la coronació del rei a Saragossa el 1276. Aconseguí dels sicilians el reconeixement com a sobirà de Pere II, casat amb Constança, filla del rei Manfred de Sicília, contra les pretensions de Carles d'Anjou. Arribat el rei a l'illa, Pere de Queralt fou enviat a Carles d'Anjou per a comminar-lo a abandonar-la. A causa de la resistència, tingué lloc la batalla de l'estret de Messina, en la qual l'esquadra comandada per Pere de Queralt aconseguí una clamorosa victòria amb la presa de 22 galeres angevines i 3.050 presoners, sense sofrir cap baixa per la seva part. De la seva actuació en donen moltes referències les *Cròniques* de Ramon Muntaner i Bernat Desclot. Dugué a terme també moltes missions diplomàtiques i actuà com a procurador del rei en el "desafiament de Bordeus" entre Pere II i Carles d'Anjou.

La seva mort se situa entre 1283 i 1286. Va ser enterrat a Santes Creus, en el panteó dels Queralt.

1286-1293 **Margelina d'Anglesola**, usufructuària de la baronia.

1293-1307 "Guillem de Santa Coloma retingué en hipoteca el castell i la vila" (Català, IV, 308).

1307-1324 **Pere IV de Queralt (i d'Anglesola?)** A més dels senyorijs anteriors, obtingué el feu de Vespella, que comprà a Jaume II. Probablement fill de Pere III i Margelina, encara que alguns historiadors consideren que hi ha un altre Pere a principis de segle, que seria el pare homònim. Casat amb Francesca de Castellnou, senyora de Ceret. Prengué part a la campanya de Múrcia i va ser procurador reial a València. Fou un dels nobles que intentaren la rendició dels templers del castell de Montsó, després de l'abolició d'aquest Orde, els béns del qual cobejava Jaume II. Participà en la conquesta d'Almeria (1309) i fou ambaixador al concili de Viena del Delfinat (1311). El 1323 acudí amb el seu primogènit Guillem a Sardenya, on morí en el setge de la vila d'Esglésies.

**Alguns historiadors, entre ells Mn. Segura, consideren que hi ha un altre Pere a principis de segle, que seria el pare homònim, fet que no és recollit pels historiadors moderns. En aquesta causa rau la manca de correspondència en la numeració dels Peres. (Albertí, IV, 15; Català, IV, 303,307,315).*

1324-1327 **Guillem I de Queralt i de Castellnou.** Participà amb el seu pare i amb Jaume II en la campanya de conquesta de Sardenya. Morí a Catalunya en circumstàncies poc clares; sembla que va ser assassinat per Arnau Roger de Pallars.

1327-1348 **Pere V de Queralt i de Castellnou.** Senyor de Santa Coloma, Ceret, Castellar, Timor, Vespella, Rocafort, Aguiló i Montargull. Casat amb Alamanda de Rocabertí i de Serrallonga. Volgué venjar l'assassinat del seu germà i, amb Ramon Folc de Cardona, declarà la guerra contra el comte de Pallars i Francesc March, ciutadà de Barcelona. Hagueren d'intervenir en la pacificació el rei Pere III i el príncep Alfons ("el Magnànim").

Acompanyà Pere III a Perpinyà i amb ell participà a la guerra del Rosselló, on aconseguí la capitulació d'Elna. Nomenat procurador reial del Rosselló, va rebre la capitulació de Sant Cebrià del Rosselló i Argelers i el 1347 derrotà les tropes de Jaume III de Mallorca que intentaven la invasió de Catalunya. Un any més tard acompanyava el rei Pere III a València pel conflicte de la Unió de Nobles.

La seva mort se situa el 1348. La data de 1370, donada per Albertí (IV,16) cal considerar-la errònia. El seu sepulcre, bella obra d'alabastre iniciada per l'aragonès Esteban de Burgos i continuada després per Pere Ciroll i Pere Aguilar, és a l'església de Santa Maria de Bell.lloc.

1348-1376 **Alamanda de Rocabertí,** vídua usufructuària.

- 1376-1387 **Dalmau I de Queralt i de Rocabertí.** Baró de Queralt, senyor de Santa Coloma, Utxafava, Bellver i Mont-roig, a més dels esmentats anteriorment. Casat amb Constança de Pinós (1355) i en segones núpcies amb Elionor de Perellós (1375).
El 1354 és a Sardenya. El 1356, tot just iniciada la guerra de Pere III contra Castella, és un dels primers en prendre les armes. Li és encomanada la defensa de la frontera de València, on torna el 1357 amb reforços aplegats a Lleida sota les ordres de l'infant Pere, oncle del rei. El 1359 pren part a les Corts de Cervera. El 1363 reclama al rei que li sigui pagat el sou per la guerra de Castella. Amb el seu germà Guerau intervé el 1373 contra els intents d'invasió dels mercenaris de Jaume de Mallorca. El 1383 acut a les Corts de Montsó i és designat conseller i camarlenc del rei Pere III.
El 1368 encarregà a Pere Ciroll, de Santa Coloma, i Esteban de Burgos, d'Osca, la construcció d'un sepulcre per als seus pares, a l'església de Santa Maria de Bell-lloc. En ser cridat E. de Burgos a Poblet per Pere III, fou substituït per Pere Aguilar, escultor de la catedral de Lleida.
- 1387-1408 **Pere VI de Queralt i de Pinós.** Baró de Queralt, senyor de Santa Coloma... etc. Casat amb Clemència (o Clemença) de Perellós (1377), germana de la seva madrastra.
A causa dels grans deutes, es veié obligat a arrendar la baronia durant nou anys i mig. Per aquest motiu, la vila li demanà que no hi residís.
Contrari al luxe i desgovern de Joan I, fou un dels nobles que s'hi revoltaren a les Corts de Montsó (1389), fet que va provocar l'acord del rei a les demandes de la noblesa. Lluità a Sicília a les ordres del rei (1392) on derrotà el noble sublevat Nicolau de Peralta a Prades de Sambuca.
Home de confiança del rei Martí, actuà com a legat seu en diverses accions diplomàtiques, com el rescat del bisbe de Siracusa i va ser ambaixador a Roma davant l'emperador i davant el rei de Nàpols.
Partidari de Benet XIII en el Cisma d'Occident, féu gestions, també enviat pel rei Martí, per trobar una solució al conflicte.
La seva filla Aldonça de Queralt va ser una de les dames de cort de la reina Violant de Bar, i era apreciada especialment per la seva habilitat en tocar l'arpa. Morí molt jove, el 1397.
- 1408 **Pere VII.** Casat amb Violant Rois de Liori. Mort el mateix any,
- 1408-1480 **Guerau I de Queralt i de Perellós.** Participà en la guerra de Nàpols el 1453 i lluità contra Joan II el 1462 comandant una guarnició de

l'exèrcit de la Generalitat, que establí a Santa Coloma. Però, rodejada la vila per l'exèrcit reialista, Guerau -que tenia un fill a cada bàndol- negocià la submissió al rei, el qual sembla que fins i tot va fer estada al castell de la vila.

- 1480-1503 **Dalmau II de Queralt.** Casat en primeres núpcies amb Elionor d'Orcau i en segones amb Violant Ros (o Coscó?). Contràriament al seu pare, es declarà partidari de Joan II. El 1462 la Generalitat el declarà "enemic de la terra" i el destituí del càrrec de conseller. El 1468 era conseller de l'infant Ferran (el futur "Catòlic"). Morí sense successió. La baronia passà a mans del seu nebot.
- 1503-1534 **Guerau II de Queralt.** Casat en primeres noces amb Angelina de Luna i en segones amb Cecília de Cardona.
- 1534-1595 **Guerau III de Queralt.** Baró de Queralt i Mont-roig, senyor de Santa Coloma, Bellprat, Aguiló, Montargull, Bordell, El Catllar, La Pobla, Les Roques, Montfred, Rauric, Argilaga, Figuerola, Sant Gallard i Bellver. Casat amb Comtessina d'Icart. Emparentà amb la casa de Montcada per casament de la seva filla Dionísia amb Hug de Montcada.
- 1595-1606 **Pere VIII de Queralt i d'Icart.** Conegut en tots els documents com "Don Pedro". Casà amb Maria de Codina i Cardona. Va ser membre de la junta de reclutament el 1597-98 en la defensa del Rosselló davant l'intent d'invasió per part de França. A les Corts celebrades a Barcelona el 14 de juliol de 1599, rebé de Felip III d'Espanya el títol de "comte de Santa Coloma", esdevenint així el primer comte d'aquest nom. Rebé també el títol de cavaller de Sant Jaume.

**Cal recordar la nota anterior, segons la qual hi ha un desajust d'un punt en la numeració correlativa dels Peres. Així, per exemple, segons mossèn Segura, un manual notarial del segle XIX (citat per Pere Català) i Cid Priego, el sepulcre de Bell.lloc és de Pere VI, casat amb Alamanda de Rocabertí. En canvi, per a Armand de Fluvià, Pere Català, la Gran Enciclopèdia Catalana i Francesca Español, el sarcòfag pertany a Pere V. Les dates, amb tot, concorden.*

- 1606-1640 **Dalmau III de Queralt i de Codina.** A més dels títols anteriors (que comprenien el de comte de Santa Coloma i baró de Queralt) ostentà el de baró de Ponts. Casat amb Joana d'Alagó, de família aragonesa. Nomenat virrei de Catalunya el 1638, morí el 7 de juny de 1640 en la tràgica jornada del Corpus de Sang, que donà origen a la Guerra dels Segadors.

- 1640 Josep de Margarit i de Biure pren possessió del comtat, el 24 de juliol, com a tutor i marmessor de Lluís de Queralt, fill del virrei assassinat. Però Lluís, partidari de Felip IV, és declarat traïdor de la pàtria, mentre que Margarit comandava les forces antifelipistes de la Conca de Barberà i Camp de Tarragona.
- 1642 Són segrestats els béns i rendes de Lluís de Queralt (agost).
- 1643 El Consell de Santa Coloma acorda posar la vila sota la protecció del rei de França Lluís XIII (9 de febrer). Mort aquest el mes de juliol, el seu successor Lluís XIV accepta la designació com a senyor de la vila, a la qual concedeix privilegis i ordena que des d'aleshores s'anomeni Santa Coloma la Reial.

**El patrimoni dels Queralt era, en aquests moments, el segon de Catalunya, després del de la casa dels Cardona.*

- 1652-1689 **Lluís de Queralt i d'Alagó** (que es féu anomenar Dalmau des de 1640, després de la mort del seu pare). Rebé els títols de primer marquès de Ponts i d'Albolote i els de senyor de Los Villares, Valdepeñas, Guadahortuna, Cazalilla i altres. El comtat de Queralt és regit per governadors (fins 1662, Joan de Reart i de Llupià; 1667, Joan de Marimon; 1675, Feliu de Marimon; 1683-1689, Ramon Balart). Lluís morí el 1689, solter i malalt mental. Amb ell s'extingí la línia masculina dels Queralt.

- 1689-1720 **Andreu de Reart i d'Icart**. Comte de Santa Coloma, marquès d'Albolote, baró de Queralt, Torredembarra i Castellet, senyor de Gallifa, Montanyans i L'Arboç. Casat amb Maria de Xanmar. El 27 de gener de 1689, els jurats de Santa Coloma convoquen el Consell de la Quarantena i donen la possessió del comtat a Andreu de Reart, que passa a anomenar-se **Andreu de Queralt**.

** Donada la manca de documentació assequible, des d'aquest moment segueixo les dades genealògiques d'Armand de Fluvià per tot aquest període.*

- 1720-1756 **Joan I de Queralt i de Xanmar Reart i d'Icart**. Gaudeix dels mateixos títols que l'anterior. Casat amb Francesca Descatllar i Desbach.
- 1756-1766 **Ignasi Andreu de Queralt i Descatllar**. Cal dir el mateix quant als títols. Casat amb Maria de Pinós.

- 1766-1803 **Joan Bta. II de Queralt i de Pinós.** Comte de Santa Coloma, marquès de Besora, d'Albolote, baró de Queralt...etc.
Casat amb Maria Luisa de Silva, comtessa de Cifuentes i La Ribera, marquesa de Gramosa, Alconchel, Lanzarote i Albaserrada. El 1792 Carles IV li atorgà el títol de "Grande de España"
- 1803-1865 **Joan III de Queralt i Silva Descatllar.** Comte de Santa Coloma, Cifuentes, La Cueva i La Ribera, marquès de Besora, Alconchel, Gramosa. Lanzarote, Albaserrada, etc.
Casat en primeres núpcies amb Pilar Bucarelli, marquesa de Vallehermoso, Taracena, Cañete i Valdecarzana, comtessa de Gerena, Villamor, Fuenclara i Las Amayuelas i vescomtessa d'Ursua.
En segones núpcies es casà amb Maria Francesca de Cabanyes.
Darrer senyor jurisdiccional de Santa Coloma de Queralt, a causa de l'abolició dels drets senyorials per les Corts de Cadis (Decret de 6 d'agost de 1811), no restaurats per Ferran VII. Els successors, però, han mantingut fins avui el títol de Comtes de Queralt.
- 1865-1873 **Joan IV de Queralt.** Comte de Santa Coloma, Cifuentes, Las Amayuelas, Escalante, Fuenclara, Gerena, Villamor, i primer de la Reial Tenacitat, marquès de Besora, Gramosa, Alconchel, Lanzarote, Albaserrada i Vallehermoso. Cavaller de Sant Jaume.
Casat amb Maria Dominga Bernaldo de Quirós.
- 1873-1877 **Hipòlit I de Queralt.** Comte de Santa Coloma, Cifuentes, Las Amayuelas, Tahalú, Villamor i Gerena, marquès de Besora, Vallehermoso i Cañete. Cavaller de Sant Jaume.
Casat amb Elvira Zenaida Fernández-Maqueira.
- 1877-1933 **Enric I de Queralt.** Comte de Santa Coloma, Las Amayuelas, Tahalú i Gerena, marquès de Besora, Cañete, Vallehermoso, Albaserrada, Alconchel, Gramosa i Taracena. Cavaller de Sant Jaume.
Casat amb Brígida Gil-Delgado.
- 1933- **Enric II de Queralt i Gil-Delgado.** Comte de Santa Coloma, Las Amayuelas, La Cueva, Escalante, Gerena, La Rivera, Tahalú i Villamor, marquès de Cañete, Gramosa, Vallehermoso, Alconchel i Lanzarote. Maestrante de Sevilla. És cinc vegades "Grande de España".
Casat amb Maria Victoria Chávarri. D'aquest matrimoni en nasqueren Maria Victoria (casada amb José María Goyarrola), Paloma (casada amb José Luis Gaytán de Ayala) i Enric (marquès de Gramosa), casat amb Ana Rosa Aragón. Fruit d'aquest matrimoni són dos fills, anomenats també Enric i Ana Rosa.

BIBLIOGRAFIA

- ALBAREDA VIDAL, Maria: "Els comtes del feudalisme català vinculats a les terres del Gaià". *Recull-1*, Associació Cultural Alt Gaià, Santa Coloma de Queralt, 1993, pp. 7-14.
- BENET I CLARÀ, Albert: *La família Gurb-Queralt (956-1276). Senyors de Sallent, Oló, Avinyó, Gurb, Manlleu, Voltregà, Queralt i Santa Coloma de Queralt*. Institut d'Arqueologia, Història i Ciències Naturals. Sallent, 1993.
- BENET I CLARÀ, Albert: *L'expansió del comtat de Manresa. Episodis de la història*. Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1982.
- CABESTANY FORT, Joan F.: "El castell de Queralt (segles IX-X)". *Recull-3*, Associació Cultural Alt Gaià, Santa Coloma de Queralt, 1995, pp. 17-25.
- CATALÀ ROCA, Pere: "Castells d'Aguiló i de Santa Coloma". *Els castells catalans*, vol IV, Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1973, pp. 300-319.
- CATALÀ ROCA, Pere: *El virrei comte de Santa Coloma*. Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1988.
- Diccionari biogràfic*. Vol. IV: Q-Z i Apèndix, Albertí editor, Barcelona, 1970.
- FLUVIÀ, A. de: "Crònica nobiliària, I: Las grandezas de España concedidas a catalanes". *Diario de Barcelona* (13 de gener 1959), p. 7.
- FORT I COGUL, Eufemià: "Contribució al coneixement del llinatge dels Queralt, senyors de Santa Coloma". *XVII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos (21 d'octubre de 1973). Aplec de les ponències i comunicacions*. Santa Coloma de Queralt, 1979, pp. 73-75.
- Gran Enciclopèdia Catalana*. Vol. 12: pos-Rz "Queralt" i quadres genealògics d'Armand de Fluvià. Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona, 1978, pp. 234-239.
- IGLÉSIES, Josep: *La reconquesta a les valls de l'Anoia i el Gaià*. Episodis de la història. Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1963.
- PORTA BALANYÀ, Josep M.: "Inventari del fons dels comtes de Santa Coloma de Queralt dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc (Conca de Barberà)". *Recull-3*, Associació Cultural Alt Gaià, Santa Coloma de Queralt, 1995, pp. 205-235.
- SEGURA I VALLS, Joan: *Història de Santa Coloma de Queralt*. 2ª ed., Santa Coloma de Queralt, 1971.